

Sprawa C-484/20

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

1 października 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Oberlandesgericht München (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

1 października 2020 r.

Strona pozwana i wnosząca apelację:

Vodafone Kabel Deutschland GmbH

Strona powodowa i druga strona w postępowaniu apelacyjnym:

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände
– Verbraucherzentrale Bundesverband e. V.

[...]

POSTANOWIENIE

W postępowaniu

**Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände –
Verbraucherzentrale Bundesverband e. V., [...]** Berlin
– strona powodowa i druga strona w postępowaniu apelacyjnym –

[...]

przeciwko

Vodafone Kabel Deutschland GmbH, [...] Unterföhring
– strona pozwana i wnosząca apelację –

[...] [Or. 2]

29 izba cywilna Oberlandesgericht München (wyższego sądu krajowego w Monachium) [...] w dniu 1 października 2020 r.

postanowiła:

- I. Postępowanie zostaje [...] zawieszono.
- II. Do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej kieruje się zgodnie z art. 267 TFUE w sprawie wykładni
 - art. 62 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylającej dyrektywę 2007/64/WE (zwaną dalej „dyrektywą (UE) 2015/2366”)

następujące pytanie celem wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

- Czy art. 62 ust. 4 dyrektywy 2015/2366 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie regulacji lub praktyce krajowej, która ustanawia system przejściowy, w ramach którego, w przypadku zawartych z konsumentami stosunków zobowiązaniowych o charakterze ciągłym, zgodny z odpowiednim krajowym przepisem transponującym [dyrektywę] zakaz pobierania opłat za korzystanie z instrumentów płatniczych i za usługi płatnicze ma zastosowanie tylko wtedy, gdy stosunek zobowiązaniowy, z którego wynika ta opłata, powstał po dniu 13 stycznia 2018 r., zakaz ten nie ma natomiast zastosowania wtedy, gdy taki stosunek zobowiązaniowy powstał przed dniem 13 stycznia 2018 r., chociaż przetwarzanie (kolejnych) transakcji płatniczych nie rozpoczęło się przed dniem 13 stycznia 2018 r.? [Or. 3]

Uzasadnienie:

Strony spierają się przed sądem odsyłającym o to, czy pozwany, jako operator sieci kablowej i dostawca usług dostępu do Internetu, jest uprawniony do żądania od konsumentów, na podstawie swoich ogólnych warunków umów, tzw. ryczałtu dla osób dokonujących samodzielnie płatności w wysokości 2,50 EUR za każdą płatność w przypadku, gdy osoby te nie upoważniają pozwanego do dokonywania poleceń zapłaty, lecz sami opłacają faktury za pomocą polecenia przelewu SEPA, jeśli stosunek zobowiązaniowy, z którego wynika ta opłata ryczałtowa, został nawiązany przed datą transpozycji dyrektywy (UE) 2015/2366 do prawa krajowego w dniu 13 stycznia 2018 r., ale przetwarzanie (kolejnych) transakcji płatniczych rozpoczęło się dopiero po tej dacie.

1. Ramy prawne

a. Prawo Unii

Motywy dyrektywy (UE) 2015/2366 brzmią następująco (we fragmentach):

(1) W ostatnich latach poczyniono znaczne postępy w integracji płatności detalicznych w Unii, w szczególności w kontekście unijnych aktów regulujących płatności, szczególnie za pomocą dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 924/2009, dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012. Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE dodatkowo uzupełniono ramy prawne regulujące usługi płatnicze poprzez ustanowienie określonego limitu ograniczającego możliwość pobierania przez sprzedawców detalicznych od swoich klientów dodatkowych opłat z tytułu korzystania z danych sposobów płatności.

(6) Należy ustanowić nowe przepisy, aby wyeliminować luki regulacyjne, zapewniając jednocześnie większą jasność prawa i spójne stosowanie ram legislacyjnych w całej Unii. Dotychczasowym oraz nowym uczestnikom rynku należy zagwarantować równorzędne warunki działania, umożliwiając upowszechnienie nowych sposobów płatności wśród szerokiego kręgu użytkowników i [Or. 4] zapewniając wysoki poziom ochrony konsumentów przy korzystaniu z tych usług płatniczych w całej Unii. Powinno to podnieść efektywność całego systemu płatności i doprowadzić do powstania szerszej oferty usług płatniczych i ich większej przejrzystości, przy jednoczesnym wzmocnieniu zaufania konsumentów do zharmonizowanego rynku płatności.

(66) Zróżnicowane praktyki krajowe w zakresie pobierania opłat z tytułu korzystania z danego instrumentu płatniczego (zwane dalej „pobieraniem dodatkowych opłat”) doprowadziły do powstania krańcowej niejednorodności unijnego rynku płatności oraz stały się źródłem niepewności dla konsumentów, zwłaszcza w kontekście handlu elektronicznego i w kontekście transgranicznym. Akceptanci znajdujący się w państwach członkowskich, w których dozwolone jest pobieranie dodatkowych opłat, oferują produkty i usługi w państwach członkowskich, w których pobieranie dodatkowych opłat jest zakazane, a pobierają tam dodatkowe opłaty od konsumentów. Jest też wiele przykładów na to, że akceptanci nakładają na konsumentów opłaty dodatkowe znacznie wyższe niż koszt poniesiony przez akceptanta za korzystanie z określonego instrumentu płatniczego. Ponadto mocnym argumentem przemawiającym za zasadnością weryfikacji praktyk pobierania dodatkowych opłat jest fakt, że rozporządzenie (UE) 2015/751 ustanawia przepisy dotyczące opłat

interchange z tytułu płatności realizowanych w oparciu o kartę. Opłaty interchange stanowią główny element składowy opłat pobieranych przez akceptantów z tytułu kart i płatności realizowanych w oparciu o kartę. Pobieranie dodatkowych opłat jest praktyką służącą kierunkowaniu wyboru, stosowaną czasami przez akceptantów w celu zrekompensowania dodatkowych kosztów związanych z płatnościami realizowanymi w oparciu o kartę. Rozporządzenie (UE) 2015/751 nakłada ograniczenia na poziom opłat interchange. Ograniczenia te będą miały zastosowanie, zanim zaczną obowiązywać zakaz ustanowiony w niniejszej dyrektywie. Państwa członkowskie powinny rozważyć środki uniemożliwiające odbiorcom żądanie opłat za korzystanie z instrumentów płatniczych, w odniesieniu do których opłaty interchange są regulowane w rozdziale II rozporządzenia (UE) 2015/751.

(99) Niezbędne jest zapewnienie skutecznego egzekwowania przepisów prawa krajowego przyjętych na mocy niniejszej dyrektywy. Należy zatem ustanowić odpowiednie procedury, które umożliwią składanie skarg na dostawców usług płatniczych nieprzestrzegających tych przepisów, a także zapewnią nakładanie, w stosownych przypadkach, skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających kar. (...) [Or. 5]

Dyrektywa (UE) 2015/2366 stanowi między innymi:

Artykuł 2

Zakres stosowania

- (1) Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do usług płatniczych świadczonych na terytorium Unii.
- (2) Tytuły III i IV mają zastosowanie do transakcji płatniczych w walucie państwa członkowskiego, gdy na terytorium Unii znajduje się zarówno dostawca usług płatniczych płatnika, jak i dostawca usług płatniczych odbiorcy lub jedyny dostawca usług płatniczych w danej transakcji płatniczej.

Artykuł 4

Definicje

Na potrzeby niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje: (...)

9. „odbiorca” oznacza osobę fizyczną lub prawną będącą zamierzonym odbiorcą środków pieniężnych, które są przedmiotem transakcji płatniczej; (...)
14. „instrument płatniczy” oznacza zindywidualizowane urządzenie lub urządzenia lub każdy zindywidualizowany i uzgodniony przez

użytkownika usług płatniczych i dostawcę usług płatniczych zbioru procedur wykorzystywany w celu zainicjowania zlecenia płatniczego;

Artykuł 62

Obowiązujące opłaty

- (4) W każdym razie państwa członkowskie zapewniają, by odbiorca nie żądał opłat za korzystanie z instrumentów płatniczych, w przypadku których opłaty interchange są regulowane na mocy rozdziału II rozporządzenia (UE) 2015/751, ani [Or. 6] za te usługi płatnicze, do których zastosowanie ma rozporządzenie (UE) nr 260/2012.

Artykuł 107

Pełna harmonizacja

- (1) Z zastrzeżeniem art. 2, art. 8 ust. 3, art. 32, art. 38 ust. 2, art. 42 ust. 2, art. 55 ust. 6, art. 57 ust. 3, art. 58 ust. 3, art. 61 ust. 2 i 3, art. 62 ust. 5, art. 63 ust. 2 i 3 oraz art. 74 ust. 1 akapit drugi i art. 86 państwa członkowskie nie utrzymują ani nie ustanawiają – w zakresie, w jakim niniejsza dyrektywa zawiera zharmonizowane przepisy – przepisów innych niż te ustanowione w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 115

Transpozycja

- (1) Do dnia 13 stycznia 2018 r. państwa członkowskie przyjmują i opublikują środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy. Niezwłocznie informują o tym Komisję.
- (2) Państwa członkowskie stosują te środki od dnia 13 stycznia 2018 r.

Rozporządzenie (UE) nr 260/2012 stanowi:

Artykuł 1

Przedmiot i zakres

- (1) Niniejsze rozporządzenie ustanawia przepisy dotyczące transakcji poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro w Unii, w przypadku gdy zarówno [Or. 7] dostawca usług płatniczych płatnika, jak i dostawca usług płatniczych odbiorcy znajdują się w Unii, lub w przypadku gdy jedyny dostawca usług płatniczych uczestniczący w transakcji płatniczej znajduje się w Unii.

b. Prawo krajowe

Paragraf 270a Bürgerliches Gesetzbuch (kodeksu cywilnego) (wprowadzony ustawą z dnia 17 lipca 2017 r. ze skutkiem od dnia 13 stycznia 2018 r. [...]) brzmi następująco:

Umowa zobowiązująca dłużnika do uiszczenia opłaty za korzystanie z podstawowego polecenia zapłaty SEPA, firmowego polecenia zapłaty SEPA, polecenia przelewu SEPA lub karty płatniczej jest nieważna. Zdanie pierwsze ma zastosowanie do korzystania z kart płatniczych tylko w przypadku transakcji płatniczych z konsumentami, do których ma zastosowanie rozdział II rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz.U. L 123 z 19.5.2015, s. 1).

Przepis przejściowy art. 229 § 45 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (ustawy wprowadzającej do kodeksu cywilnego) (dodany ustawą z dnia 17 lipca 2017 r. ze skutkiem od dnia 13 stycznia 2018 r. [...]) brzmi następująco:

- (1) Do zobowiązań mających za przedmiot wykonywanie transakcji płatniczych i powstałych począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r. stosuje się wyłącznie Bürgerliches Gesetzbuch i art. 248 w wersji obowiązującej od dnia 13 stycznia 2018 r.
- (2) Do zobowiązań mających za przedmiot wykonywanie transakcji płatniczych i powstałych przed dniem 13 stycznia 2018 r, stosuje się Bürgerliches Gesetzbuch i art. 248 w wersji obowiązującej przed dniem 13 stycznia 2018 r., o ile ust. 3 i 4 nie stanowią inaczej. **[Or. 8]**
- (3) Jeżeli, w przypadku zobowiązania, o którym mowa w ust. 2, przetwarzanie transakcji płatniczej nie rozpoczęło się przed dniem 13 stycznia 2018 r., do tej transakcji płatniczej stosuje się wyłącznie Bürgerliches Gesetzbuch i art. 248 w wersji obowiązującej począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r.
- (4) paragraf 675 ust. 3 i nast. Bürgerliches Gesetzbuch, w brzmieniu obowiązującym począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r., stosuje się od tej daty również do zobowiązań, o których mowa w ust. 2.
- (5) paragraf 270a Bürgerliches Gesetzbuch stosuje się do wszystkich zobowiązań powstałych począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r.

2. Okoliczności w postępowaniu głównym

- a. Powód, stowarzyszenie ochrony konsumentów, które na podstawie prawa niemieckiego posiada zdolność do czynności prawnych, po uprzednim stosownym skierowaniu wezwaniu do zaniechania, występuje przeciwko pozwanemu, operatorowi sieci kablowej i dostawcy usług dostępu do Internetu, z roszczeniem o zaniechanie stosowania określonego postanowienia należącego do ogólnych warunków umów zawieranych w ramach transakcji handlowych – z wyjątkiem transakcji pomiędzy przedsiębiorcami – lub o zaniechanie powoływania się na takie postanowienie w ramach umów o świadczenie usług telekomunikacyjnych i usług telewizji kablowej. Postanowienie to brzmi następująco: „Ryczałt od osób dokonujących samodzielnie płatności: opłata ryczałtowa za płatność bez polecenia zapłaty 2,50 EUR”.

Od momentu transpozycji dyrektywy (UE) 2015/2366 do prawa niemieckiego w dniu 13 stycznia 2018 r. pozwany wprowadził rozróżnienie między umowami już obowiązującymi a nowymi. W obowiązujących umowach zawartych przed dniem 13 stycznia 2018 r. pozwany przy opisie cen i usług stosuje powyższą klauzulę, która nie wyklucza np. poleceń przelewu SEPA. Równoważny cennik obowiązujący w odniesieniu do nowych umów zawartych nie wcześniej niż w dniu 13 stycznia 2018 r. nie zawiera już tej klauzuli.

Strona pozwana uważa się za uprawnioną do stosowania tej klauzuli w odniesieniu do obowiązujących umów, ponieważ zakaz pobierania dodatkowych opłat wprowadzony na podstawie § 270a Bürgerliches Gesetzbuch ma zastosowanie wyłącznie do tych zobowiązań o charakterze ciągłym, które powstały począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r. Jest ona zatem uprawniona do pobierania opłaty ryczałtowej od osób dokonujących samodzielnie płatności również po tej dacie w przypadku [Or. 9] obowiązujących umów, które zostały zawarte przed tą datą, ponieważ mający jednoznaczne brzmienie przepis przejściowy zawarty w art. 229 § 45 ust. 5 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch odnosi się do powstania zobowiązania począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r., efektem czego nie mamy do czynienia z zastosowaniem § 270a Bürgerliches Gesetzbuch wstecz nawet wówczas, gdy płatności zostały dokonane począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r.

Powód jest natomiast zdania, że zakaz pobierania dodatkowych opłat począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r. ma zastosowanie również do obowiązujących umów zawartych przed dniem 13 stycznia 2018 r. Ze względu na to, że art. 62 ust. 4 dyrektywy (UE) 2015/2366 ma na celu stworzenie na rynku wewnętrznym począwszy od tej właśnie daty jednolitych warunków, transponujący przepis zawarty w § 270a Bürgerliches Gesetzbuch musi mieć zastosowanie niezależnie od okresu obowiązywania umowy, a tym samym – również niezależnie od charakteru

ciągłego zobowiązań, które powstały przed dniem 13 stycznia 2018 r. Przepis przejściowy zawarty w art. 229 § 45 ust. 5 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch powinien być interpretowany zgodnie z założeniem zawartym w art. 229 § 45 ust. 3 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch, efektem czego w przypadku umów zawartych przed dniem 13 stycznia 2018 r. – i transakcji płatniczych dokonywanych począwszy od tego dnia – znajduje zastosowanie nowe uregulowanie, obowiązujące od tego właśnie momentu referencyjnego.

- b. Sąd odsyłający skłania się do uznania, że regulacja krajowa transponująca art. 62 ust. 4 dyrektywy (UE) 2015/2366 zawarta w § 270a Bürgerliches Gesetzbuch ma zastosowanie nawet wtedy, gdy stosunek zobowiązaniowy o charakterze ciągłym, z którego wynikają płatności, został przewidziany w umowie zawartej przed dniem 13 stycznia 2018 r., ale przetwarzanie (kolejnych) transakcji płatniczych z niego wynikających rozpoczęło się dopiero od tego właśnie momentu referencyjnego. Jest tak na przykład wtedy, gdy – jak w niniejszej sprawie – opłaty za korzystanie z sieci kablowej lub za korzystanie z Internetu są wymagalne w określonych, co do zasady miesięcznych, odstępach czasu.

Zdaniem sądu odsyłającego decydujące znaczenie ma tu fakt, że art. 62 ust. 4 dyrektywy (UE) 2015/2366 odnosi się wyłącznie do korzystania z instrumentów płatniczych i usług płatniczych, w odniesieniu do których wprowadza on, począwszy od upływu terminu transpozycji w dniu 13 stycznia 2018 r. i w drodze pełnej harmonizacji, zakaz ustanawiania dodatkowych opłat obciążających odbiorcę. Dyrektywa nie odnosi się natomiast do powstania stosunku zobowiązaniowego, z którego wynika płatność. **[Or. 10]**

Sąd odsyłający skłania się zatem do stosowania zakazu pobierania opłat również w przypadku umów obowiązujących, zawartych przed dniem 13 stycznia 2018 r., ponieważ zgodnie z motywem 6 dyrektywy jej celem jest zapewnienie spójnego stosowania ram legislacyjnych dotyczących płatności w całej Unii, zagwarantowanie dotychczasowym oraz nowym uczestnikom rynku równorzędnych warunków działania oraz zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów przy korzystaniu z usług płatniczych w całej Unii. W motywie 66 przewidziano ujednoczenie zróżnicowanych praktyk krajowych w zakresie pobierania opłat, które doprowadziły do powstania krańcowej niejednorodności unijnego rynku płatności oraz stały się źródłem niepewności dla konsumentów poprzez uniemożliwienie odbiorcom płatności żądania opłat za korzystanie z niektórych instrumentów płatniczych. Takie ujednoczenie w ramach całej Unii stałoby pod znakiem zapytania, gdyby w przypadku zobowiązań o charakterze ciągłym nadal dopuszczano by przez nieokreślony w przyszłości czas różnego rodzaju sposoby pobierania opłat w poszczególnych państwach członkowskich na tej podstawie, że decydujące znaczenie miałby mieć właśnie moment powstania

zobowiązania na mocy prawa krajowego, a nie – upływu terminu na transpozycję dyrektywy w dniu 13 stycznia 2018 r.

Sąd odsyłający uważa, że brzmienie przepisu przejściowego zawartego w art. 229 § 45 ust. 5 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch, który odnosi się wyłącznie do powstania zobowiązania, uniemożliwia stosowanie w pełni zakazu pobierania dodatkowych opłat w stosunku do płatności dokonywanych począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r. [...]. [Poglądy wyrażone w doktrynie] **[Or. 11]**

Zadając przedmiotowe pytanie prejudycjalne [...] sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni art. 62 ust. 4 dyrektywy 2015/2366. Czyni tak ze względu na to, iż zakłada, że zgodnie z celem tego przepisu powinien on być stosowany bez ograniczeń czasowych począwszy od dnia 13 stycznia 2018 r., efektem czego od tej daty ma zostać przyjęty jednolity system opłat na rynku płatności w Unii, niezależnie od kwestii daty powstania zobowiązań o charakterze ciągłym:

[...]